

Kulutusyhdistyksestä

Kirjoittanut

Tohtori Gustaf Pang

SuomennoS

Borissa 1910

Tsuusk. Kehityksen r. l. kustannuksella

Þoriðja 1910

Ósuust. Rehityksen r. I. firjapainoðja

I.

Sosialidemokratian suhde niihin.

Erä muodot.

Viime vuosina on sosialidemokratien kestävässä laajassa maissa nähtäntynyt voimakkaasti kasvavaa harrastusta kooperatiivista toimintaa ja ehkä erikoisesti kulutusyhdistyksiä kohtaan.

Mielipiteet ovat tässä suhteessa muuttuneet täydellisesti. Sen sijaan että aikaisemmin, jolloin oltiin aivan kylmiä kulutusyhdistysliikkeen suhteen, pantiin vähän painoa sen tuottamille eduille ja vahvemmin painoettiin niitä maaroja, joita se eräissä suhteissa tuo mukanaan, maaroja luottatietoisuuden heikkene-

misestä ja harrastuksen ja voiman johtamisesta pois valtiollisesta ja ammatillisesta liikkeestä — ollaan nyt taipumaisia antamaan sille suurempaa merkitystä. Kulutusyhdistyksissä nähdään järjestyksimuoto, jonka aikaansaama hyöty työläisluokan vapautusteluksa ei ole niinkään vähäinen, vallankin kun siitä saadaan lisäjäsen voimakkaaseen valtiolliseen ja ammatilliseen työväenliikkeeseen ja varsinkin kun se on puhtaan sosialidemokratian hengen läpituntema, kun sitä tähdellä tietoisuudella käytetään aseena luokkataistelussa, välineenä tukeutumisessa ja kouluttamisessa työläisluokkaa sekä vahvistamisessa ja kiirehtimisessä yhteiskunnallisen vallan ottamisesta köyhälistön käsiin.

Tämä on suurin piirtein se kehityskanta, joka viime vuosina on voittanut yhä enemmän alaa edistyneissä kapitalistisissa maissa. Yleensä asetutaan suosioollisesti kooperatiiviseen liikkeeseen nähden, jos-

kin mielipiteet ovat jafaantuneet, kun on kysymyksessä niitten etuisuuksien arvioiminen, joita se voi tuoda mukanaan. Saksalais-itävaltalaiset puoluepäivät w. 1907 lausuiwat, että kaikkien puoluetoveraitten melvollisuus on tutea olemassa olevia kulumuuhdistyksiä ja perustaa uusia sinne, missä mahdollisuuksia niitten menezymiseen on, warinkin, missä ennestään on wanhoja ammattiyhdistyksiä ja sosialidemokratisia järjestöjä. Näitten kansa on ensin neuvoteltawa. Ja päätöksessä lisätään vielä, että „kulutusyhdistykset silloin täyttämät tarkeitensa, kun niitä johdetaan nykyaikaisen työväenliikkeen hengessä.“ Enemmän pidättyen lausuiwat Saksan sosialidemokratit puoluepäivillään w. 1899: „Puolue asettuu neutraaliselle (puolueettomalle) kannalle kooperatiivisten yhdistysten perustamisen suhteen; se katsoo sellaisien yhdistysten perustamisen, edellytyksellä, että tarpeellinen war-

muus on olemassa, olemaan omiaan parantamaan jäsenten taloudeuista asemaa, myöskin näkee se sellaiſten yhdistysten samoin kuin kaikkien muittenkin kühälistön etujen puolustamista tarkoittavien järjestöjen perustamisessa someliaan keinon työväenluokan saattamiseksi kykeneväksi itse johtamaan asioitaan", mutta se ei katso näillä ko-operatiivisillä yhdistyksillä olemaan mitään ratkaisemaa merkitystä työväenluokan vapauttamisessa palkkaorjuudesta". Näissä kahdessa päätöksessä on äärimmäisyhdet siitä kannasta, jolle sosialidemokratia on asettunut ko-operatiiviseen toimintaan nähden. Välittämälle kannalle asettui skandinavialainen työväenkongressi Kristianiaſsa w. 1907; se katsoi „ko-operatiivisen liikkeen tärkeäksi välineeksi työväenluokan vapauttaisteluſsa" ja edelleen „keinosi, joka antaa työväenluokalle taitoa tuotannon ja liikkeen johtamisessa, ja saattaa työläisluokan

kykenemäksi ottamaan haltuunsa nämä toimet", „siksi katsoo se järjestyneitten työläisten melvollisuudeksi tulla kooperatiivisiä järjestöjä, missä sellaisia on, sekä tekemällä ostoksensa niissä, että liittymällä jäseniksi, kun semmoinen nähdään tarpeitsemuomaiseksi" ja kehottaa perustamaan uusia kooperatiivisiä yrityksiä. Kristianian päätöksen hyväksyi Danikan puoluekokous w. 1908, ja siellä asetettiin komitea, joka yhdessä yhdistyneitten ammattiliittojen asettaman komitean kanssa koko aineistoa kysymyksen walaisemiseksi ensi puoluekokousta warten.¹⁾

1) Kirjottaja tohtori Bang on wieras Suomen oloille, sillä hän ei selostaan meikäläisen sosialidemokratian suhtautumista osuustoimintaan: Allusta alkaen on meikäläinen sosialidemokratia kuitenkin tunnustanut osuustoiminnan merkityksen wälineenä köyhälistön wapautustaiselussa ja kehottanut työläisiä perustamaan kulutusosuuskuntia, joskin samalla on welmotettu osuuskunnat ai-

Se kasvava harrastus, jota kooperatiivinen liike siis kohtaa järjestyneitten työläisten puolelta, se muutos, joka on tapahtunut, kun kylmästä vihamielisestä mielialasta on johdettu selvästi myötätuntoiselle kannalle, se ei suinkaan ole tilapäistä. Se on luonnollinen seuraus siitä, että sosialidemokratian asema nyt on vallan toinen, paljon vahvempi kuin ihmisikä sitten. Sen sijaan, että se silloin oli pieni, heikko ja alituisesti ahdistettu puolue, joka taisteli kovan olemassaolon taistelua ja jolla ennen kaikkea oli tärkeätä pysyä eroissa kaikista liikkeistä, jotka kuten kooperatiivinen, voivat vaikuttaa hajottavasti voimiin ja hämmentää sosialistista tie-

neellisesti tulemaan taistelemaa köyhälistöä. (Katso lähemmin Forsman puoluekokouksen päätöstä sekä puolueen Kotkan kokouksessa hyväksymiä menettelytapaprosia).

Suomentajan huomautus.

toisuutta, omat asiat nyt maan toisin. Nyt ollaan kyllin voimakkaita hankkimaan itselle ne edut, jotka voidaan voittaa pelkäämättä niitä vaaroja, jotka uhkaavat. Sosialidemokratian elimistö on siksi terve ja voimakas, etteivät sitä vahingoita sellaiset vaikeudet — niin kuin tänsikäsmuisen, terveen ja voimakkaan ihmisen elimistö vaaratta voi ottaa ravintoaineita jotka lapseen vaikeuttavat myrkyttävästi.

Tästä aitojen muutoksesta on syy etsittävä siihen suosiolliseen armosteluun, joka on kooperatiivisen toiminnan osaksi tullut. Yhtä oikeutettua kuin nyt voi olla hyväksyä kulutusyhdistys someliaaksi työläisten luokkataistelukeinoksi, yhtä oikeutetusti aikoinaan osotettiin mitä suurinta epäluuloisuutta kaikkia siihen suuntaan käymä pyrkimystä kohtaan. Sillä tunnettu tosiasia on, että kulutusyhteistoiminta misillä historiallisella kehityksasteella ja mis-

sien yhteiskunnallisten ehtojen valiteissa voi vaikuttaa suuressa määrin mahingollisesti sosialidemokraattiseen työväenliikkeeseen.

Nopea filmäys kooperatiivisen liikkeen historiaan näyttää joukon vaihtelevia ja mitä erilaisempia muotoja.

Kooperatiivisen liikkeen kotimaa on Englanti. Jo enemmän kuin satavuotta sitten nähdään englantilaisten tehtaantöömiehesten siellä täällä yhtymän jonkunlaisiksi kulutusyhdistyksiksi siten hankkimaan elintarpeensa halvemmalla ja niin muodoin toimittamaan pieniä parannuksia ehtoihinsa. Vanhimpia sellaisia alkuperäisiä yhdistyksiä on Hullissa v. 1795 perustettu, varsinaisesti se oli suunnattu kapitalististen myllärien ja leipurien leimankallistamispyrkimystä vastaan. Mutta Englannin proletariaatti oli siihen aikaan vajonnut aivan liian syvälle kurjuuteen ja kykenemättömyyteen niin, ettei se kyennyt tar-

koituksenmukaisesti viemään perille sellaisia harrastuksia; toinen toisensa jälkeen nämä yritykset nopeasti fortuivat.

1830-luvulla alkoi Englannin kooperatiivisen liikkeen historiaa huomottava ajanjakso. Edellisellä vuosikymmenellä oli perustettu uusia yhdistyksiä ympäri maata ja useilla niillä oli ollut onni matkassaan. Sosialistiset aatteet alkoivat lewitä työläisten keskuuteen, ja ne saivat asiansa ajajan nerokkaasta utopistista Robert Owenista. Hänen suuri suunnitelmansa oli: yhteistoiminta on se tie, joka johtaa yhteiskunnan kapitalistisesta sosialistiseksi. Tavaravaihtoa johtaisi kulutusyhdistysten suunnaton verkko. Nämä ostaisivat tuottajilta ja myisivät kuluttajille kaikellaisia tarvetavaroita maksusta, joka vastaa tuottamiseen käytettyä työaikaa. Maksuksi ei annettaisi rahaa, vaan työtodistuksia, jotka astuisivat jalojen metallien sijaan. Kooperatiivinen

tuotantoyhdistys liittyi näihin tavaravaihtoyrityksiin, ja siten vähitellen pääoma tungettaisiin pois armosta ja jokin sen pois vaihtomuoto tehtäisiin mahdolliseksi; työläisinä saataisi työtodistuksen muodossa työntulojen arvo tyhdyttävästi formatuksi, ja kuluttajana työtodistuksella tyhdyttävästi määritettäisiin tavarain todellinen arvo; kaikki yhteiskunnallinen sorto ja määritys katoaisi. Suurella innoituksella alettiin käytännöllisesti toteuttaa tätä suurta suunnitelmaa, — selvää on, että se kärsi haastuksen; mahdotonta on keskeelle pääoman hallitsemalla yhteiskunnalla siten asteittain toteuttaa sosialistista tavaravaihtoa ja tuotantotapaa. Ne yritykset, joita tehtiin, särkyivät, innoitus laimeni ja 1841-luvulla sammui koko liike.

Silloin oli 28 fanfuria englantilaisessa Rochdalen tehdastyössä w. 1844 mitä vaatimattomimmassa muodossa perustanut kulutusyhdistys:

tyksen, jonka syntyä voidaan laskea Englannin nykyisen kooperatiivisen liikkeen alkaneen. Tällä ensi kertaa toteutettiin se tavaramaihtoperiaate, joka sittemmin on tullut vallitsevaksi melkein kaikissa kulutusyhdistyksissä: että tavarat myydään käypään hintaan käteisellä ja että voitto tilivuoden lopussa jaetaan jäsenten kesken suhteellisesti kunkin tekemien ostosten suuruuteen nähden. Järjestelmä näyttänyt käytännölliseksi, ja vähitellen sitä alettiin seurata sekä jo olemassa olemassa yhdistyksissä, että uusissa, joita nopeasti joutottain perustettiin. Siitä asti ovat Rockdale-malliset kulutusyhdistykset tavattomasti lisääntyneet; niitten yhteenlaskettu jäsenmäärä oli w. 1881 $\frac{1}{2}$ milj., w. 1899 runsaasti $1\frac{1}{2}$ milj. ja w. 1908 $2\frac{1}{2}$ milj. ja tavaramaihto viime aikoina lähes 2,800 milj. mk. vuodessa. 1860 luvun jälkeen on yhdistysten suuri enemmistö yhtynyt kahdeksi suureksi to-

merioستون yhdistykseksi, toinen Englantia, toinen Skotlantia warten; niitten tarkoituksena on, ostamalla hywin suuria määriä ferralla, hankkia yksittäisille yhdistyksille tawarat mahdollisimman huokealla; niillä on sen ohessa käsissään joukko tuotantoyrityksiä muutamien yleisimpien fulutusaineiden valmistamista warten, niin, että yhdistykset saawat nämä tawarat tuotantohintaan. Englantilaisesta järjestelmästä, joka on saanut alkunsa Rochdalesta, on tullut se malli, jonka mukaan on järjestetty nyt ympäri mannermaalla; ja kun nyt herätetään kysymys ko-operatiivisen liikkeen suuremmasta tai pienemmästä merkityksestä sosialidemokratifelle työväenliikkeelle, tapahtuu se juuri edellämainittuun järjestämismuotoon huomiota kiinnittäen.

Sellaisina kuin fulutusyhdistykset ovat waijuttaneet Englannin työväen keskuudessa — tosin on aiwan viime wuosina wähän prole-

taarisempi, sosialistisempi henki alkanut tunkeutua niiden johtoon — tarjoomat ne sosialidemokratifelta kannalta katsottuna kaikkea muuta kuin edullisen kuman.

Työmäenluokan jonkun verran paremmissa asemissa oleva osa yhdessä pikkuporvariston kanssa muodosti niiden jäsenten kantajoukon. Suuri, vähämääräinen työväestö oli melkein sulettu kaiken ulkopuolelle sekä sen kautta, että sen työsuhteet pakottivat sen muuttamaan asuinpaikkaa että sen kautta, että sen taloudellinen asema teki sille mahdottomaksi wiedä läwitse käteismaksuperiaatetta. Bernstein sanoo kulutusyhdistyksiä tästä erinomaisesta kooperatiivisen liikkeen haaraista — marfinin englantilaisesta — että „kaikkein köyhimmät luokat ovat melkein niistä pois suljetut tai voidaan ainostaan mitä suurimmalla waimalla woittaa niille“; ja Englannin kooperatiivisen liikkeen histo-

riittäjä, rouva Webb sanoo yhdistysten luonnolliseksi waiikutusalaiksi ne wäestörühmät, „joissa ei ole rikkaita eikä köyhiä“ ja näyttää sitomasti, miten mahdotonta on liittää yhteen työwäenluokan huonompiosaisia joukkoja. Nämä järjestöt tulivat niinmuodoin waiikututtamaan kuin Fiila, joka on iskettä työwäenluokan ruumiiseen, erottamaan sen ylemmät ja alemmat joukot toisistaan, symentämään juopaa josjain määrin paremmissa asemassa olevan ammatillisen työwäestön ja kurjuudessa elävän työwäestön välillä, hälmentämään yhteistunnetta, tekemään mahdottomaksi kaikellaisen työwäestön luokkataistelun. Wähäinen osa työwäestöä pääsi nousemaan pikupormarien joukkoon ja omisti pikupormarilliset käsitykset, katsellen synvästi halmeksuen huonompiosaisia tovereitaan.

Ja lisäksi vielä se waiikutus, mikä kulutusyhdistyksillä suoranaisesti

oli moniin työläisiin, se kauppias henki ja ahneus, se ahdasmielisyys ja välipitämättömyys kaikkien yleisten asiain suhteeseen, mitä se kehitti. Se voittoa-
 osuus, joka vuoden lopussa voitettiin wiedz kottiin, tuli liian usein ainoaksi, minkä ympärille jäsenten pyrkimykset keskittyivät ja mikä nieli kaikki aatteelliset harrastukset.
 „Monasti ovat yhdistykset pilanneet kelpo ihmisiä, jotka aikaisemmin eivät mitään omistaneet eikä wätkä pyrkineetkään omistamaan, herättäen liiallisen säästämis- ja ansaitsemishimon. On monia, jotka kulutusyhdistysten waiikutuksesta ovat kadottaneet kaiken isänmaallisen mielen voittoaosuuksien tähden. Tunnen jäseniä, jotka aikaisemmin mitä innokkaimmin harrastivat yhteiskunnallisia ja waltiollisia uudistuksia, mutta, joilla nyt ei ole koreampia toiwomuksia kuin wanhoillinen hallitus, ja kenelle heistä kos-

kaan pällähtäisi päähän pistäntyä yleisessä kokouksessa He ovat päässeet matuun omistaa jotakin, mutta heidän sydämensä ovat liwettyneet" — Englannin ko-operatiivisen liikkeen paras mies, G. J. Holnoake tekee näin surullisen tunnustuksen.

Se oli niinmuodoiri pienkapitalistinen voittohimo, joka siten kehittyi laajoissa työläisjoukoissa Englannissa. Voitto osuuksista tuli Juudaksen penninkejä, joille he uhrasivat luokansa kalleimmat harrastukset.

Luonnollisesti eivät kulutusyhdistykset yksinään olleet syynä tähän poliittiseen wälinpitämättömyyteen, joka niin kauman on wallinnut Englannin työväestössä; monet muut voimat ovat waifuttaneet mukana. Mutta epäilemättä on ko-operatiivisellä liikkeellä osansa edeswastuussa. Eikä näin ollen ole ihme, että ne jäljet pelottivat, että mannermaalla sywällä epäi-

lyksellä katseltiin niitä yrityksiä, joita tehtiin englantilaismallisten järjestöjen kokiuduttamiseksi — sitä enemmän kun näitä yrityksiä tehtiin poikkeuksetta vanhoillisista piireistä päin, ja kun niillä oli enemmän tai vähemmän läpinäkyvä tarkoitus rakentaa aallonmurtajia yhä kasvavaa sosialistista liikettä vastaan.

Wasta belgialainen ko-operatiivinen liike 1880 luvulla on tuonut käytännöllisiä todistuksia siitä, että kulutusyhdistykset eivät ainoastaan voi olla sopufoinnussa sosialidemokratian kanssa, vaan voi niistä tulla maksimas tukipylväskin puolueelle. Belgialaiset kulutusyhdistykset ovat aivan kokonaan sosialistisen hengen läpituntemat ja toimivat puhtaina puoluejärjestöinä. Ne ottavat jäsenikseen ainoastaan sellaisia henkilöitä, jotka selittävät kannattamansa sosialidemokratian ohjelmaa. Voitosta menee melkoinen osa puolue-

hallinnolle, agitatiooniin, sosialidemokratisten lehtien kannatukseen, maallitaiteluun, lakkoamustuksiin j. n. e. Kulutusyhdistysten yhteydessä ei ole ainoastaan leipomoja ja muita tuotantoyrityksiä, vaan myöskin kousshuoneustoja, kansanopetuskursseja, teattereja, sosialististen lehtien toimitus- ja toimistohuoneita j.n.e.; koko puolue-elämä käydessä eri muodoissaan kehittyen näihin polttopisteisiin ja saa näistä siiveellisen ja taloudellisen voimansa. Ja kuitenkin nähdään kaikesta huolimatta täälläkin eräs kooperatiivisen liikkeen voimakkaan kehityksen varjo- puoli: kun belgialaiset ammattiyhdistykset ovat niin heikkoja, kuin ne todellisuudessa ovat, niin on syy siihen varmasti suureksi osaksi siinä, että kulutus- ja tuotantoyhdistykset niin tavattoman suuressa määrin ovat kysyneet puolueen voimia.

Kokemukset Belgiasta ovat yhtenä syyinä siihen kasmamaan har-

rastukseen, millä sosialidemokratia
 mannermaalla viime vuosina on
 alkanut suhtautua to operatiiviseen
 toimintaan; toinen ja vielä ratkai-
 semampi syy on itse sosialidemokra-
 tian mahtavasti lisääntynyt voi-
 ma. Se tuntee itsensä kylliksi mah-
 waksi, tuottamatta maaraa itsel-
 leen, forjaamaan ne taloudelliset
 edut, jotka sen kautta ovat voitet-
 tamissa työmäenluokalle ammatil-
 lista, waltiollista ja kunnallista
 tietä. Se pilaantuminen, minä
 kuluuskhdistykset voivat saada
 aikaan työmäestössä, joka on niin
 alhaisella poliittisen sivistyksen aš-
 teella, kuin Englannin työmäen-
 luokka puolisataa vuotta sitten oli
 ja osaksi vielä on, näyttää woiman
 jäädä pois laštuišta, ei ainakaan
 woi woittaa kuin wähän alaa yh-
 teiskunnassa, jossa työläiset ovat
 kouluuntuneet sukupolwen ajan so-
 cialidemokratisešsa luokkataištelušsa.

II.

Kulutusyhdistykset ja sosia- lisi.

Silloin kun kulutusyhdistykset asetetaan valtiollisten ja ammattilisten työväenyhdistysten rinnalle yhtä tuloksia tuottamina järjestöinä, yhtä armokkaina, yhtä välttämättöminä työväenluokan vapauttamiselle kapitalistisesta riistonalaisuudesta, silloin, — sitäli kuin näiden rivien kirjoittaja asian käsittää — joudutaan syypäiksi liotteluun, liotteluun, mikä on helposti ymmärrettävissä, koska mielellään ollaan taipumaisia antamaan liian suuri merkitys uudelle tähän saakka vähän koetulle taisteluseinolle, mutta, joka voi olla vaarallinen niiden väikeiden seurausten kautta, jotka aikaansaa aivan liian suurten toiveitten särkyminen.

Ammatillinen ja valtiollinen työväenliike on itsestään vallanfu:

mouksellinen aines yhteiskuntakehityksessä. Waltiollisen liikkeen avulla tuntee köyhälistö asteettain eteenpäin kohti sen waltiollisen walan walloitusta, joka on wälttämätön edellytys työväenluokan ihanteitten toteuttamiselle; ammatillisen liikkeen avulla kootaan ja koulutetaan työväestöä siihen luokkataisteluun, joka viime kädessä on tekemä lopun kapitalistisesta riistämisestä ja samalla nlipäänsä kaikesta riistämisestä. Niin pian kuin työväestön politisoiminen on kohonnut nläpuolelle yksinfertaišten nurkkatösymysten, jotka aina ovat päiväjärjestyksessä, kokemaan suuria poliittisia näkökantoja, niin pian kuin ammattiyhdistykset ovat pudistaneet itsestään lähimmät ammatilliset ja paikalliset erikoisharrastukset ja tulleet tovereihin muis- ja ammattis- ja wieraissa maissa kohdistuman, elämän yhteisyydenteen läpituntemiksi, silloin ovat nämä liikkeessä olemat woimat kassi

mahtavaa vallantumouksellista lii-
voimaa. Miten pieniä uudistuksia
maalitaiistelun kostonneen, miten pien-
ten palkankorotusten saamiseksi teh-
täneen lakkoja, ovat nämä taiste-
lut kumminkin kappale sosialistista
taistelua.

Valtion toisin on kuluusyhdis-
tysten laita. Ne eivät kosoo työ-
läisiä toverilliseen luokkataisteluun
pääomaan vastaan eivätkä vaihuta
heidän luokkatietoisuutensa mahvi-
tamiseksi. Väinwastoin — järjes-
tömuotona lähestyn se kaitellaisia
määstörühmiä, käsityöläismestareja,
maanomistajia ja wirtamiehiä sa-
moinuin työläisiä ja pikkutilallisia,
riistäjiä ja riistettyjä usein sentään
tehdän poikkeuksen työväestön kait-
kein surjimman ja sorretuimman
osan suhteen; kaitilla niillä on sa-
ma päämäärä, johon kuluusyhdis-
tyksen piirissä pyrkivät; nämä yh-
distykset joutumat siten helposti
peittämään todelliset yh-
teisfunknalliset wasta-

kohtaisuudet, hämmentämään sosialistista tietoisuutta ja lamauttamaan työväestön voimasta sosialistista edistyspyrkimystä.

Tämä on ominaisuus, jolle sosialismia vastustavissa piireissä sangen hyvin ymmärretään panna arvoa. Eräissä Tanskan fulutusyhdistysten toveriyhdistyksen julkaisemassa ja sen johtajan kirjoittamassa teoksessa sanotaan kaikella toimottamalla selwynhdellä: „Omistamien luokkien on edistettävä asiaa, jollei muun tähden niin ainakin hyvin ymmärretyn oman edun vuoksi . . . Sosialismin kätämme yhteiskuntaa mullistamaksi, hämittämäksi pyrkimykseksi, fulutusyhdistykset ovat aivan päinvastaisia. Missä hyvin johdettu ja yleishyödyllinen fulutusyhdistys on lewitännyt säästämäisyyttä ja hyvinvointia sekä koonnut eri yhteiskuntaluokat samojen harrastusten ym:

pärille, siellä ei helposti ole tilaa kiihottamalle, epäluuloa herättämälle agitatsioonille."

Ja samoin kuin kulutusyhdistys itsessään ei vaikuta edistämästi sosialistiseen luokkataisteluun, vaan voipa vielä missäsiä olosuhteissa vaikuttaa aivan päinvastaiseentkin suuntaan, samoin ei koko sen hengelläkään ole itsessään mitään yhtä sen sosialistisen tuotantotavan kanssa, johon työväenluokka pyrkii. Se ei suuntaa iskujaan kapitalistisen riistojärjestelmän juuriin. Unimattin yhdistys käy taistelua työmarkkinoilla, missä sopimukset työläisten ja kapitalistien välillä päätetään, ja missä tuotetaan koko se lisää-amountäärä, jota monissa eri muodoissa wirtaa pienille omistamien luokkien ryhmille, liikeymoittona teollisuuskapitalisteille, forfona rahakapitalisteille, maaforona maanomistajille, kauppaymoittona kauppiaille — myöskin vähittäis-

kauppiaan forjaama voitto on osa
 siitä lisäarvosta, mikä on imetty
 työläisiltä tuotantoprofeessin kulueissa.
 Ammattiyhdistykset taistelevat siis
 kapitalistisen yhteiskunnan keskeellä
 koko riisijärjestelmää vastaan.
 Kulutusyhdistykset sen sijaan vai-
 kuttavat syrjässä; aivan yksinkertai-
 sena mieläpä eniten ruumiillistunee-
 na lisäarvon haaran forjaavat ne
 sen voiton, mikä lankee vähit-
 täiskauppiaille, joitten elinehdot
 useimmiten ovat kohonneet työläis-
 ten elinehtojen yläpuolelle, mutta
 monasti kuitenkin ovat alemmat,
 kuin se taso, millä järjestynyt työ-
 väestö seisoo. Tämän suunnatto-
 man lisäarvon pienen murto-osan
 jakaminen kaikkien luokkien kulutta-
 jien kesken on järjestöjen ainoa
 tehtävä. Vaikkapa tämä tehtävä
 ratkaisuiksiinkin täydessä laajuudessa
 saan ja viimeininkin vähittäiskaup-
 piat katoisi ja muuttuisi kulutus-
 yhdistyksen jakajaksi, jäisi palkka-
 orjuus jälle aivan samassa laa-

juudešsaan kuin ennenkin, eikä työväenluokan ajama yhteiskunnassa olisi oleellisesti ollenkaan muuttunut; sosialismi ei olisi päässyt funktionaalfeltaan lähemmäksi toteutumisistaan.

Mutta — huomautetaan niistä piireistä, jotka ovat kooperatiivisen liikkeen innokkaimpia kannattajia — kulutusyhdistyksensä eivät rajoita valmistustaan tavaramahtoon; ne käyvät myöskin tuotantoon käsi ja mahitellen, hitaasti, mutta varmasti muodostavat sen sosialistiseen malliin. Ne eivät pyyhdy ainoastaan jo olemassa olevien kooperatiivisten tuotantoyritysten lujalle, luotettavalle pohjalle, vaan tulevat myöskin antamaan tuta uufille yritysille yhä suuremmissa ja suuremmissa laajuudešsaan. Sen sijaan, että ostettaisi yritysiltä tehtailijoilta, perustetaan tarpeen mukaan omia tehtaita ja työpajoja erilaiſten kulutuskaineiden valmistamista warten.

Ulla toisensa jälkeen syrjäytetään pääoma siten, ja se voitto, mikä on wirrannut kapitalistien kassoihin, joutuu työtätekemille kuluttajille. Koko kapitalistinen tuotantotapa sortuu, ja yhteiskunta marttuu asteettain sosialistiseksi sen painostuksen kautta, mitä työväenluokan järjestynyt kulutus harjoittaa. Wii-tataan tuotantorytmiin, jotka jo nyt ovat liittyneinä kulutusyhdistyksiin sekä Englannissa, että muissa maisissa, ja arwellaan näiden yhdistysten sekä laatunsa että lukunsa puolesta yhä laajeneman, kunnes ne käsittävät koko yhteiskunta elämän.

Koko tämä ajatus — että sosialismi olisi kulutusyhdistysten alituisen kehityksen luonnollinen ja wältämätön lopputulos — osoitetaan, lähemmin tarkasteltuna, yhä haameellisiksi kuin Robert Owenin suunnitelmat 80 vuotta sitten. Luonnollisesti tykenemät suuret, hyvin järjestetyt kulutusyhdis-

tykset raiwaamaan tietä kooperatiiviselle tuotannolle monilla tuotannonhaaroilla ja siten hankkimaan työväenluokalle melkoisia taloudellisia etuisuuksia — mutta valmistamaan mitään todellista hyödyntäköön kapitalistista tuotantomuotoa vastaan ovat ne kykenemättömiä. Ei pidä jättää huomaamatta, miten mahtavaa si suuren, keskitehtyn pääoman ylivallasta jo aikoja sitten on paisunut kaikilla tuotantoelämän pääaloilla, miten repäsemä on sen kasvaminen vuosi vuodelta ja miten mahdotonta sen voimaksi on niillä verrattain pienillä pääomilla, mitä kulutusyhdistykset voivat saada koon, kända kilpailuun tämän mahtin kanssa tarkotuksella ymmärtää sen menestys ja temmata valta sen käsistä.

Kaikki tähän astiset kokemukset ovat osoittaneet, että se tuotanto-
piiri, jonka kulutusyhdistysten yhtymät voivat valloittaa, on hyvin rajoitettu. Siihen voidaan

lasta kuuluvaksi ainoastaan sellainen teollisuus, jonka tarkoituksena on osaksi valmistaa tavaroita välitöntä persoonallista tarvetta varten: leipää, jalkineita, vaatteita, suflaata, tupakkaa, nifinfertaisempia, farfeampia teollisuus- ja muita samallaisia tavaroita, osaksi sellainen teollisuus, jota ei vielä laajemmassa määrässä ole vedetty kapitalistisen suurtuotannon matkaan, vaan, jota harjotetaan rajoitetummissa muodoissa. Niin pian kun lähdetään tämän tutun tuotantopiirin ulkopuolelle, on tuloksena yleensä katkera pettymys. Skotlantilainen veljeyshdistys on vuosikaudet suurilla tappioilla harjottanut maanviljelystä; se laivaliike, mitä englantilainen veljeyshdistys aikoinaan harjotti yli Pohjanmeren näyttäytyi hyvin kannattamattomaksi ja täytyi vähitellen lopettaa; myöskin tanskalaisen veljeyshdistyksen, jota omistaa pienen köyhätehtaan, kilpailuyritys ammatissa, mis-

sä suurtuotanto on saavuttanut niin voimakkaan jalansijan ja näytännöllisyyttä teknillisestä suhteesta niin paljoa ylimoimaisemmalta kuin konesiteollisuudessa, on osottautunut huonoesti kannattavaksi.

Eikä niilläkään aloilla, joissa kulutusyhtiöiden onnistuu harjoittaa teollisuusliikettä ja käydä kilpailuun, pääomaa sen kautta ole päästy syrjäyttämään. Kaufana siitä. Tämä onnistuu ainoastaan sellaisessa tuotannossa, jossa muutetaan raaka-aineita tai puolivalmiita tehdastavaroita valmiiksi kulutusefektiksi. Mutta nämä tuotannon sulletut nimet tulevat nykyäisäisen teollisen kehityksen aikana näyttölemään firmosaa, sillä tuotantomälineiden, raaka-aineiden, koneiden, kuljetusvälineiden j. n. e. tuotantoon kootaan alituisesti kasvava osa yhteiskunnan työvoimaa. Ja siellä, muorityön, ruukiteollisuuden, metsänkäytön, maanviljelyn, kuljetusteollisuuden, laivan-

rakennusteollisuuden, koneiden valmistuksen j. n. e. alalla komentaa suurkapitaali rajoituksetta, ja tuotanto tapahtuu kilpailulle mitä edullisimmissa muodoissa ja koto mailman markkinoita filmällä pitäen. On enemmän kuin epätodennuomais- ta, että joukko tulutusyhdistyksiä, waikkapa ne olisivat kansainväli- seistien järjestyneitä mahdollisim- man suureksi kotonaisuudeksi, voisi monestyksellä murtaa nämä kapita- listien rautatähleet. Vainoastaan pieni murto-osa teollisesta tuotan- noista voitaisi niinmuodoin suotui- sissa oloissa siirtää kapitalistien käsistä työtätekemille kuluttajille; niitä paljon suurempia lisä-arvo- joukkoja, joita kaimosten omistajat ja koneitehtailijat ja höyrylainan- marustajat ja monet muut kapita- listiryhmät kotoovat, on mahdoton siirtää. Teollisuuskapitalisminin wai- kuttaa sen ylenmääräisyys melto- suttawasti, mutta liikettä ei woida painaa alas. **K a p i t a l i s t i s e n**

tuotantotaman koneisto
kulle esteettömästi ra-
taansa.

Että kulutusyhdistykset voisivat
vauhtuttaa lieventämästi liikepu-
liin, jotka ovat nykyisen yhteis-
kunnan pahimpia painajaisia, näyt-
täytyä varmasti petolliseksi harha-
luuloksi. Raaka-ainetuotannossa,
varsinkin kaimos- ja ruukkiteollisuu-
dessa on se myrskysteus, josta
viime vuosikymmenien epäma-
isuus mailman markkinoilla on läh-
tenyt; mutta tuotannon näille aloille
eivät työläisten ko-operatiiviset yri-
tykset ulotu. Viitataan siihen, että
kulutusyhdistykset tekivät mahdol-
liseksi paremman yleiskatsauksen saa-
misen tavarain kysynnästä ja siten
paremmin sovittamat tuotannon
tarpeen mukaan, niin että ylituo-
tanto ja sitä seuraavat liikepulat
vähentyisivät, mutta ylituotanto
kapitalistisessa yhteiskunnassa ei pa-
rane yleiskatsauksista; se on mält-
tämättömän tarpeellinen kapitalis-

tisen tuotantotavan kašwannainen. Järjestettömyys nykyaikaisessa tuotannossa ei ole tilapäinen vaan kokonaan suunnitelmallinen. Kulutusyhdistykset voivat edistää liikepulien vaiutuksen lieventämistä yhteen osaan työläisiä tukemalla niiden taloudellista vastustuskykyä, mutta niillä ei ole mitään voimaa itse puliin.

Kulutusyhdistykset eivät ole luonteeltaan eivätkä toimintatavoiltaan vallankumouksellisia; ne eivät taistele kapitalistista tuotantotapaa vastaan, jota on nykyisen yhteiskunnan perustuslaki, ne eivät kannata sosialismia helmasaan. Mutta vaikeapa koko kysymyksen lähempi tarkastelu kufistaisikin monet suuret odotukset kulutusyhdistysten yhteiskuntaa muuttavasta merkityksestä, niin ei sillä kuitenkään ole sanottu, etteivät ne sitroksautena kapitalismista sosialismiin voisi näytellä köyhälistön taistelujärjestön osaa, josta sosialidemokratia

jaa sekä siiveellistä että taloudellista tukea viimeisen voitokkaan hyökkäyksen teossa horjumaa kapitalismia vastaan. On myöskin mahdollista, että ne suuremmissa tai pienemmissä laajuudessa *w o i w a t* siirtynä uusiin yhteiskuntatiloihin ja silloin puhdistetussa ja firkaistetussa muodossa voivat antaa aineistoa tamaramaihdon johtamiseksi niille urille, joilla sen yhteiskunnan jäsenten kesken tulee kullea.

Nämä ovat kuitenkin epävarmoja tulevaisuussumia — ei kukaan voi edeltäpäin tietää, missä muodoissa yhteiskunnallinen sumous tapahtuu, yhtä vähän kuin minä merkityksen ko-operatiiviset järjestöt siinä saavat. Se mikä on lähempänä, on se käytännöllinen armo, mikä kulumusyhdistyksillä on nykyisissä oloissa työväestön elintarpeiden hintojen alentajana ja siten heidän joukkojensa kohottajina ja voimiensa kasvattajina.

Seuraavaa siitä, mitä kulutus-
yhdistykset tässä suhteessa tykene-
vät aikaansaamaan.

III.

Wähittäiskauppa.

Köpenhaminaassa ja Frederiksber-
gissä on 9—10,000 elinkeinonhar-
jottajaa, jotka liimmin voidaan
laskea vähittäiskauppiaiksi, ja sa-
manmerran vähittäiskauppoihin si-
dottuja apulaisia: puotihenkilöjä,
kašsanhoitajia, kirjanpitäjiä, ajurei-
ta, renkejä j. n. e. Jos tähän li-
sätään heidän perheittensä jäsenluku,
nousee lukumäärä noin 45 tuhan-
teen henkeen eli lähes yhdeenteen-
toista osaan koko pääkaupungin
väestöstä. Ja jokin asukas,
joka saa elatuksensa vähittäiskau-
pasta, kuuluu niitten joukkoon, jotka
elävät sillä, minä toiset ovat
kuolleet.

Ja vaikeipa epäkohta todellisuudessa olisikaan niin huutama — tähtynä muistaa, että myöskin moni maafuntalainen löytää Köpenhaminan laitoksia — on kuitenkin kyllin selvää, että puheenalaisessa asiassa vallitsee tavattoman suuri epäsuhtaisuus. Tamaranvaihdosta voisi tyhdyttävästi huolehtia paljon pienempi ihmisjoukko, yhteiskunnan kannalta katsoen on näiden laitosten suuri enemmistö tarpeettomia ja edustaa ainoastaan hukattua työvoimaa. Onhan siellä, missä on kaksi tai kolme kauppiaasta yhden sijasta, joka riittäisi huolehtimaan tamaranvaihdosta, puoli tai kaksi kolmattosaa asianomaisten henkilöiden työvoimasta heitettyä hyötyä tuottamattomaksi. Se, mitä täällä — samoin kuin monilla muillakin aloilla nykyisessä yhteiskunnassa — tapahtuu, on huolimaton inhimillisen työvoiman haasteista; myöskin maanviljelyksessä, teollisuudessa ja muilla tuotantoaloilla

haastetaan joka päivä suunnattomia määriä työvoimaa.

Kaikki työllä omat yksimielisiä siitä, että vähittäiskaupan koko koneisto, sellaisena, kuin mikä se on kehittynyt Köpenhaminassa ja muissa suurissa liikekeskuksissa, kansantaloudelliselta kannalta katsottuna on irrationalinen, järjetön. Enemmän epäilystä synnyttää kysymys, mikä on seurauksena, jos voimakkaan osuustoiminnallisen liikkeen onnistuu syrjäyttää suurin osa tarpeettomista yksittäiskauppiaista, rajoittaa henkilökunta siihen määrään, mikä ehdottomasti tarvitaan, ja samalla myöskin alentaa tavaramaihdon kustannukset mahdollisimman pieniksi. Voivatko kuluttajat osuustoiminnallisten liittojensa kautta omistaa itselleen kaikki sellaisesta muutoksesta johtuvat etuisuudet, tai juokseeko suurempi tai pienempi osa voitoista työtätekemien kuluttajien käsistä kapitalisteille?

Jotta voitaisi saada selville,

minä taloudellisen vaurautuksen kuulutusyhdistykset mahdollisesti tulevat saamaan, täytyy luoda filmäns sen vähittäiskauppiaasäädyn koonpanoon, jota on tarkoitus syrjäyttää.

Köpenhaminan vähittäiskauppiaasäädyssä tavataan kaksi olennaisesti erilaista muotoa. Toinen on puhtaasti kapitalistinen toinen puhtaasti proletaarinen.

Ensinmainittuihin kuuluvat suurliikkeet, osa erilaisia, suuria erikoislaitoksia ja lopuksi joukko suurempia elintarve-, tupakka-, käsiteollisuus- ja rautatarvikkeiden y. m. samallaisia laitoksia, joilla on suuret rahastot, hyvä maine yleisön keskuudessa ja laaja ja vakaava ostajapiiri, enemmistö usein porvaristoa ja keskiluokkaa. Näitä liikkeitä voi työmäestön yhteistoiminta, osuustoiminnallinen liike, kufistaa luonnollisesti vain pienemmässä määrässä; ainoastaan niitä mainitunlaisia liikkeitä, joitten täyt-

täjäpiiri kuuluu etupäässä työväenluokkaan, uhkaa täydellinen perikato; toiset useimmiten kestävätkä myrskyn, koska niitten yläluokkaan kuuluma liiketuttamapiiri kyllin takaa niitten pyrkimyksiä pysymisen.

Mutta vaikattin nämä liikkeet, jotka toiminnassaan noudattavat kapitalistisia muotoja, osuustoiminnallisesta työväenliikkeestä huolimatta kysenisivätkin jatkumasti toimimaan, ei niin ole niitten paljoa luvuisampien vähittäiskauppojen laita, jotka ovat puhtaasti proletarisia sekä luonteeltaan että alkuperältään. Niitten käyttäjät ovat poikkeuksetta työläisiä, ja niitten elämän lanka on katkaistu samassa silmänräpäyksessä, kun ne menettävät tämän käyttäjäpiirinsä tai kun tämä piiri tuntumasti pienee.

Se on se joukko pienkauppiaita, jotka on asettanut pienet myymälänsä etukaupunkien katujen varjelle: tupakka- ja sanomalehtikaup-

piaat, maate-, maito-, leipä- ja
 olutkauppojen pitäjät j. n. e., kirja-
 ma joukko tällaisia kääpiöliikkeitä,
 joitten omistajien asema ei ole sen
 parempi, kuin että heidän toimeen-
 tulomahdollisuutensa harvoin ovat
 paremmat, mutta sitä useammin
 huonommat kuin järjestyneen työ-
 väen yleensä. Nämä kauppiaat
 elävät alituisesti köyhyyden ja epä-
 varmuuden painostamina taistellen
 ankaraa ja usein toivotonta taist-
 telua elämän välttämättömmistä
 tarpeista. Pieni tiertomatka jollakin
 siunustadulla osoittaa, mikä valtava
 joukko sellaisia liikkeitä siellä on.
 Ja jos osaan niistä kiinnitetään
 huomio pitemmäksi aikaa, niin näh-
 dään, miten rauhatonta on niiden
 olemassaolo; alituisesti ne vaihte-
 levat.

Siellä täällä on suljettuja liif-
 teitä, koska niitten omistaja ei kau-
 empaa ole voinut selviytyä vai-
 keuksista. Hänen säästönsä on ku-
 lutettu loppuun, eikä myymälän

ylijäämä riitä vuokraan ja ravin-
 toon. Mutta alituisesti astuu si-
 jalle uutta märkeä koettelemaan pet-
 tämää onnea — tilastollinen tutki-
 mus osoittaa, että noin neljäsofa
 mainitunlaisista vähittäiskauppiais-
 ta tulee markkinon, ennenkuin ovat
 harjottaneet liikettään täyttä muut-
 takaan. Vuoden mittaan peruste-
 taan Köpenhaminaan noin tuhat-
 kunta tällaista liikettä, ja kuitenkin
 pysyy niiden lukumäärä vuodesta
 vuoteen jotenkin muuttumattomana,
 koska melkein yhtä monta vanhaa
 liikettä suljetaan, kuin uutta perus-
 tetaan. Kilpailu näitten monien,
 aivan liian monien, pienkauppias-
 ten välillä on liialsi ankara sall-
 afseen niiden lumun tuntuvammin
 kasvaa. Ja sitäpaitsi tulee kilpailu
 suurten kapitalististen liikkeenhar-
 tajien puolelta päivä päivältä
 vaarallisemmaksi. Ne vetävät ylei-
 söä puoleensa suuremmoisella ilmoit-
 telulla, rikkaalla valikoimalla, lä-
 hettämällä tavarat ostajan asun-

toon ja monilla muilla keinoilla. Köpenhaminalaisen tilaston omituinen piirre on, että vähittäiskauppiesten lufumäärä suhteellisesti taantuu, se kun kasvaa paljon hitaammin kuin muun väestön, ja osaksi väheneekin, samalla kuin heidän olosuhteensa yhä huononemat. Se on kehityksen hitaasti edistymää hämitystä, jota työväestön kulutusyhdistykset tulevat voimakkaasti kiirehtimään.

Mutta näitten ihmisten suuri enemmistö kuuluu asemaltaan todelliseen köyhälistöön, on lähtöisin työväenluokasta, eikä sillä, jos se on pakotettu jättämään nykyisen toimensa, ole muuta mahdollisuutta hankkia leipäänsä kuin muuttua jälleen tarjoaaksi työmarkkinoilla.

Monet niistä — kaikkiaan noin kolmasosa — ovat naisia. Heistä on noin puolet leskiä, jotka miehensä kuoltua yrittävät säästämättä pienellä kaupalla tulla toimeen, noin neljäsosa raineita naisia, joit-

ten miehellä on muu toimi, kun taas jällelläolevan neljäsofan melkein poikkeuksetta muodostavat naimattomat vanhemmat naiset. Miten kurjassa asemassa nämä kauppiasnaiset ovat, näkyy siitä, että ainoastaan mitätön osa heistä on verotettu 800 kruunusta (noin 1100 mk.) tai enemmästä. Ja miehisten yksittäiskauppiesten rekryttiloukon muodostavat suurimmaksi osaksi työttömät palkkatyöläiset. Ne ovat väheä, mikä usein ja kaupan on kulkunut työttömänä ja täydelleen tuntee työläisen elämässä vallitsevan epävarmuuden kirouksen. He löytävät ehkä viimeisen penninsä vuokrataksien pari kiviä katoamaan, joista toinen toimittaa puodin virkaa, ja alkavat siellä myydä siikaareja ja muuta samallaista tavaraa. He hankkivat tavaraa melaksi joltakin suurliikkeeltä, ja monasti on heidän näennäinen itsenäisyytensä ainoastaan peite, mikä estää näkemästä täydellistä riippu-

maisuutta suurkapitalistista. Työ-
 tomerit ja persoonalliset ystävät
 muodostavat pienen ostajapiirin,
 joita paitsi on vain tilapäisiä os-
 tajia. Toimittamalla asioita kau-
 pungilla, pienempiä huonekalujen
 muuttoja ja monellaisia samanta-
 paisia pieniä tehtäviä voidaan ehkä
 ansaita varoja välttämättömyyden
 taloustarpeisiin. Kun ajat työmar-
 finoilla paranemat, hankkii mies
 usein uudelleen työtä oman ammat-
 tinsa piiristä, ja vaimo ja lapset
 hoitavat myymälää hänen pois-
 ollessaan; kauppa muodostuu siten
 jonkullaisiksi sivuanstiksi; se tuot-
 taa hyvinä aikoina pientä apua
 perheen ylläpitoon, ja huonoina ai-
 koina pelastaa se kokonaan nälkään
 nääntymästä. Sellaiset ovat olos-
 tömäenforttelien monissa pienissä,
 hämärissä myymälöissä — ne ovat
 paikkaittoja, joista palkkatyöläinen
 etsii turvaa työttömyyden pahin-
 pina aikoina. Paljon puhuman to-
 distuksen tästä työttömyyden ja kö-

penhaminalaisen vähittäiskaupan välisestä läheisestä suhteesta antaa niiden elinkeinotodistusten lukumäärä, joita vuosittain lunastetaan; se nousee ja laskee melkein säännöllisesti työmarkkinoilla sattumien muutosten mukaan; sen vaihtelevasta suuruudesta voidaan selvästi lukea, miten suuri joukko palkkatyöläisiä kulloinkin on heitetty ulos ammatistaan.

Suurta joukkoa Köpenhaminan vähittäiskauppiaita ja kokonaan niiden sitä osaa, jota voimakas työväestön osuustoiminnallinen liike ensiksi ja ankaremmin ahdistaa, ei voida pitää entisajan hyvinvoivan kauppiaassäädyn jälkeläisinä; ne ovat kansainaineista, mikä koko olemukseltaan kuuluu köyhälistöön, eikä keskiluokkaan. Se, että he toimivat kauppiaina, voidaan laskea joko enemmän tai vähemmän hyödyttämään työttömien alituiseksi vaihtumaa joukkoa joukoilla „teoli-

suuden mara-wäfeä", jota kapitalis-
tinen tuotantotapa laiskaamatta syn-
nyttää ja estää menemästä työ-
paikoihin tarjoamaan työvoimaan-
sa kaupaksi. Se ylihinto, mikä
työmäenluokka maksaa tarvetama-
roistaan, on niinmuodoin monasti
ikäänkuin maksutusmaksu, millä han-
kitaan turvallisuutta aivan liian
voimakasta tulmaa vastaan työ-
markkinoilla, liian ankeras kilpai-
lua ja siitä johtuvaa liian kovan
painostusta vastaan.

Sellainen on asema kokonaisu-
udessaan nykyään. Ja jos sattuu,
että osuustoiminnallinen liike yhi-
äkkiä saa mahvaa jalansijaa työ-
väestön keskuudessa ja toinen suuri
fulutusyhdistys toisensa jälkeen su-
feltautuu esille ja lyhyen ajan ku-
lueissa malleittaa pääasiallisimman
osan työväestön tavarantulutus-
sesta, silloin on tuloksena se, että
suuri osa näistä köyhälistöläis-
liikkeenharjoittajista kufistuu siitä
asemasta, jossa ovat koettaneet

pöytätyötä, ja joutuu heitettäväksi taikaisiin tömmäisille. Bohja heidän jalkojensa alta wajoo, ja mitä muuta feinoa on heillä silloin elämänsä ylläpitämiseksi, kuin lähteä etsimään työtä, naiset ompelijattarina, tehdastyöläisinä, siivoojattarina j. n. e., miehet useimmissa tapauksissa yleensä työmiehinä. Työttömien luku kasvaa yhä enemmän suunnattomasti, erittäinkin niissä ammateissa, missä palkka aikaisemmin on ollut alhaisin ja olemassaolon taistelu ankarin. Ja sen lisäksi, mikä teollisuuden waramäki siten saa, muodostaa väestö, jota usein on ollut aivan ulkopuolella jokuista koostetuista ammattiyhdistysten kansa ja jota usein on walan mahdoton saada liittymään järjestöön. Ei ole waikeata ajatella, mitä merkitsee, jos sekä työttömien, että järjestymättömien työläisten luku pääkaupungissa kaswaisi, ei hetkeksi, vaan pitemmäksi ajaksi,

maikkain vain 2—3—4,000 hengellä. Kapitalistit saivat tästä termetulleen amustuksen hylätäkseen järjestyneen työväestön vaatimukset; ammatillinen liike muuttui tavattoman paljon vaimaloisemmaksi, ja alempien palkkojen sekä vaimampien työehtojen muodossa työläiset ehtä menettäisivät kaiken sen, mikä ovat voittaneet elintarpeittensa halvemman hinnan kautta — ehtä enemmänkin.

Niin huonosti järjestettynä kuin vähittäiskauppaa harjoitettaneekin ja niin varmasti kuin toimittaneekin edistymän kehityksen hengessä etsittäessä uusia ja parempia muotoja tavaramaihdoille, ei työläisten omien etujen mukaisista sentään ole osuustoiminnallisten järjestöjen avulla hyöhtä liian kiihkeästi, vaan on toimittava varomaasti. Yksittäinen voitto voi itselle tuottaa enemmän vahinkoa kuin hyöhtä. Jotta ne taloudelliset etuisuudet, mitä kulutusyhdistykset

epäilemättä voivat luottaa, todella lankeisivat työväenluokan hyväksi, on liikettä johdettava viisaasti, niin että ei remitä enempää kuin mitä samalla voidaan rakentaa — asteettaisesti, jotta tarpeettomiksi käyneet yhteiskunnalliset ehdotukset muuttavat toiseen kannattavaan toimeen, ja järjestyneet työläiset voittavat järjestöön uudet luokkatoverinsa sitä mukaa kuin niitä muodostuu.

Olemme esittäneet joukon seikkoja, jotka eri tavoin rajoittavat tulutusyhdistysten yhteiskunnallista merkitystä sekä yhteiskuntauudistukseen johtavana voimana, että keinona parantaa työväenluokan asemaa nykyisessä yhteiskunnassa. Ei pidä odottaa liian paljon eikä unhottaa niitä käytännöllisiä vaikeuksia, jotka ovat edessä. Mutta se ei estä sitä, että tulutusyhdistykset, kun niitä johdetaan viisaasti ja harkiten nykyisen työväenliikkeen hengessä, molemmissa suhteissa

voivat muodostua työväenluokalle erinomaisen hyödylliseksi luokkataisteluaseeksi.

IV.

Miten kulutusyhdistykset voivat hyödyttää työväestöä.

Jotta kulutusyhdistykset voisivat hyödyttää työväenluokkaa on välttämätöntä että perinpohjaisesti ja armostellen tarfästetaan niitä vaikeuksia, jotka ovat voitettavana, eikä heittänyt luonnotoman suurten toimeitten maraan.

Ja erikoisesti on varottava liirehtimästä liifettä liian voimakkaasti, vaan on annettava sen edistystä tasaisesti ja järjestelmällisesti. Liian äkillinen voitto voi helposti, erittäinkin seudulla, jossa tamaranvaihto tapahtuu sellaisissa muodoissa kuin nykyaisissa kaupungeissa, pilata kaikki mukanaan tuomansa etuisuudet, samalla kuin se

voimakkaasti ja nopeasti kasmattaa työttömien ja järjestyttömiä työläisten joukkoa. Kulutusyhdistyksissä ei, kuten ammattiyhdistyksissä, seistä voimakkaasti varustautunutta kapitalistiluokkaa vastaan, jolta ankaraa taistelulla voidaan voittaa etuja, vaan amu- tonta suureksi osaksi puoleksi tai konnaan työväestön tuulua kansainaineista vastaan, jonka olemassaolo riippuu hiuskarmasta. Bäädöma toimittaa alituisesti pyövelintointaan pienten kauppiaiden suhteen rajoittamalla niiden luvua ja painamalla niiden elinehtoja säännöllisesti alaspäin. Jos nyt siihen hitaasti edistymään kivistukseen, jota suurliiikkeet ja kapitalistiset erikoislaitokset kilpailullaan harjottavat, yhtyy vielä kilpailu nopeasti ja voimakkaasti edistymien työväestön kulutusyhdistysten puolelta, jotka yhdellä iskulla riistävät niiltä suurimman osan ostajapiiristä, silloin joutuu suurin osa niistä puille

paljaille, eikä muuta elämisen mahdollisuutta ole kuin wirrata työmarkkinoille vaihtamaan työvoimansa leipäkannikseen. Katterilla tunteilla katselee moni uusista työläisistä työväen järjestöjä, jotka ovat pafoittaneet heidät jättämään aikaisemman toimeentulonsa, niiden voittaminen ammattiyhdistyksiin tulee olemaan vaikeaa; ja koska he ovat tottuneet elämään mitä surjimmissa oloissa, ovat he usein taipuvaisia työskentelemään työehtoilta, jotka ovat sietämättömiä järjestyneille työläisille. Työntämällä suuri osa pien kauppiaista yhtiä kädelle, hankitaan kapitalisteille uusia ja tarpeellisia joukkoja taisteluun ammattilista työväenliikettä vastaan, valmistetaan itselle maarallinen kilpailu — joka ehkä voi tuottaa suurempia waurioita kuin kaikki mahdollisesti voitettavat edut.

Ei ainoastaan inhimilliseltä, humaniselta, vaan myöskin oikein ymmärretyin oman edun kannalta kat-

sottuna on siis työläisten, kun he astuvat kulutusosuustoiminnan tielle, kuljettamaa markkojen ja olosuhteiden mukaan, niin että ne saappiaat, jotka vähitellen tulevat tarpeettomiksi, saavat aikaa hankkia itselleen tointa ja ehditään saada liittymään järjestöön. Näin estytään siitä vaurasta, että tämä työväenluokan uusi lisä tulisi kuolleena painona raskauttamaan ammattiliiton edistysliikettä. Niin ollen tällaisen vähittäisen muutoksen kautta käy työväenluokalle mahdolliseksi omistaa itselleen ne taloudelliset edut, jotka kulutusyhdistysten toiminnalla on.

Miten suuria nämä edut markkoissa ja penneissä ovat, on mahdotonta sanoa; se käy ilmi vasta käytännöllisistä kokeuksista. Mutta muoksin tässä suhteessa on wältettävä liian suuria odotuksia. Luulo, että kulutusyhdistykset voisivat kehottaa työväestön aineellista hyvinvointia yhtä suuressa määrässä

kuin ammattiyhdistykset, on niin-
muodoin varmaan suuressa määrin
liioteltu kumitelma, joka aifo-
jen kulueissa voi johtaa ainoastaan
pettymyksiin. Ne kotemukset, mitä
tähän saakka on tehty useimmissa
maissa, antavat, kun niitä armo-
stellen tarkastetaan, paljon maati-
mattomampia tuloksia.

Kulutusyhdistysten tavaramaih-
don periaate on, että tavarat myy-
dään hintaan, mikä vastaa yleisiä
puotihintoja. Jäsenet siis eivät
milloinkaan osta halvemmalla, kuin
mitä maksaisivat jokaiseen muuhun
kauppaan, usein vieläpä vähän
kalliimmastikin; vasta tilivuoden
päätyttyä jaetaan heille voitto-
osuutena se ylijäämä,
mikä vuoden kulueissa on kerään-
tynyt yli kustannusten. Jokaisesta
kahvinelijänneestä, jokaisesta pum-
pulinfangasmetristä, jokaisesta tuli-
tikukääröstä maksetaan siis liian
kalliisti, mutta kaikki ne pennit ja
pennin osat, jotka siten ovat mak-

setut liiää, maksetaan ferran muo-
 dešsa tafaiſin yhteiſſummana, miä
 jaetaan eri jäſenten feſten, funtin
 teſemien oſtoſten yhteenlaſtetun
 ſuuruuden mukaan. Yſſitijſkauppa-
 moitto ſiten ſirretään kuluttojille
 moitto oſuuden muodoſſa määrät-
 tynä prosenttina oſtoſummaſta. Ja
 joſ tilityſ on oikein toimitettu, an-
 taa moitto-oſuus luotettaman kuman
 jäſenten todelliſeſta ſääſtöſtä, joſ
 moitto-oſuus jonakin vuonna on 5
 prof., ſääſtäiſi perhe, joka muo-
 deſſa kättää tawaroita 500 mkn
 armoſta, 25 mf. vuoden loppuun.

Mutta kun eſim. Tanſkan kulu-
 tuſyhdiſtyſten feſtimääräinen moit-
 to ſäännöllieſti nousee 6—7—8
 prof. tai ſille ſeudulle, tai kun ſe
 Englannin liiſeiſä uſein nousee
 vielä uſeampaan prosenttiin, niin
 omat nämä lumut todelliſuudeſſa
 ſangen harhaanjohtavia. Sillä ei
 ainoaſtaan Tanſkan kuluſyhdiſ-
 tyſtilaſto ole ſuunnattoman wir-
 heellinen ja tee äärimäiſen kauniſta

kumaa näyttämään pyrkivää vai-
 kutusta, vaan koko voitto-osuuden
 laskutapa on sellainen, että todelli-
 sesta säästetystä summasta saadaan
 aivan määrää kuma. Osaksi on ku-
 lutusyhdistyksiä, jotka eivät myy-
 tamaroita ainoastaan jäsenille, vaan
 myöskin ei-jäsenille; noin kolmas-
 osa Tanskan kulutusyhdistyksistä
 harjoittaa niinmuodoin yleistä kaup-
 piaan ammattia, ja minä he an-
 saitsevat myynnistä ulkopuoliselle
 ostajajunnalle, lankee jäsenten hy-
 väksi ja saattaa säästöön näyttä-
 mään suuremmalta, kuin mitä se
 todellisuudessa on. — Jos esim.
 joku kulutusyhdistys on myynyt
 30,000 markan edestä jäsenilleen ja
 6,000 markan edestä muille osta-
 jille, sekä tästä saanut puhtaaksi
 voitoksi kaikkiaan 1,800 markkaa,
 saavat jäsenet 6 pros. voitto-
 osuutta, mikäli he todellisuudessa
 tamaroostoillaan ovat säästäneet
 vähemmän; osa heidän voitostaan
 on hankittu kauppiasmaisella riis-

tolla vierailta. D s a k s i lasjetaan
 voitto osuus ainoastaan s e f a -, k ä -
 siteollisuus- ja rautatavaroista,
 useita muita tavaroita, kuten vilja-
 ja rehuaineita j. n. e. myydään
 mielellään yleisten puotihintojen
 alle, mutta kuitenkin säännöllisesti
 jonkullaisella voitolla; ja mitä tä-
 ten voitetaan, siirretään niitten
 tavaroitten puolelle, joista makse-
 taan voitto osuutta. Jos on myyty
 jälkimäisiä tavaroita 20,000 mar-
 kan edestä 1,000 markan voitolla
 ja edellisiä 10,000 markan arvoista
 200 markan voitolla, niin laske-
 taan tuo 1,200 markan voitto edel-
 lisen 20,000 markan myyntisum-
 man osalle, ja voitto-osuus tulee
 olemaan 6 prof., vaikka todellinen
 säästö on ainoastaan 5 prosenttia.
 D s a k s i on esim. Tanskan vielä
 lukemattomia palkkafuntia, joissa
 ollaan taipumaisia ottamaan for-
 teampia hintoja useista tavarpiista
 kuin mitä yleensä puodeissa mak-
 setaan. Pyritään kohottamaan voi-

to-osuudet mahdollisimman korkeiksi; varsinainen tavaran hinnan laske-
mistarfoitus on jäänyt varjoon;
jäsenet pakotetaan vuoden kulues-
sa säästämään enemmän, kuin mitä
he todellisuudessa ostoillaan sääs-
tävät; ja voitto-osuudet antavat
sitte aivan liian loistavan kuvan
siitä taloudellisesta hyödyntä, minä
yhdistykset ovat tuottaneet. Osaksi
ei kukaan lopuksi pidä unhottaa, että
osa niistä suuremmista voitto-
osuuksista, mitä maanviljelijäin
kulutusyhdistykset jakavat, on mo-
nasti koottu pitämällä palvelus-
maksuä sellaisella nälkäpalkalla, jom-
moista mitään työväestön kulutus-
yhdistys voisi tarjota virkailijoil-
leen.

Voitto-osuus-numerot ovat siis
harhaanjohtavia mittapuita. Pi-
tää varoa olemaista liian toimehi-
kas kuvitellessaan niitä säästöjä,
joita, työläisperheet kulutusyhdis-
tysten kautta voivat hankkia itsel-
leen. Onhan itsestään selvää, että

jäsenet eivät voi saada tavaroita paljottain myyntihintaan; joukko wälttämättömiä kustannuksia tulee lisäksi kallistamaan niitä: jakajien, kašsanhoitajien, kirjainpitäjien y. m. palkat, menetyš punnituksešsa, huoneuston vuokra, lämpö, valo, varaston tarfaštus, fonttoritarpeet, käärepaperi j. n. e. — Kustannukset nousevat tavattoman korkeiksi, kun jokainen ostaja ostaa tavaransa niin wähissä osissa kuin työwäestön taloudešsa on tapana. Keskitämällä waihdon werrattain harvoihin suuriin jakelupaikoihin voidaan tylläkin hankkia säästöä, mutta seurauksena on se waura, että pitemmät wälimatkat jäsenten kodin ja kulutusyhdistyksen myyntipaikan wälillä waijuttamat epäedullisesti. Woidaan laskea, että nämä kustannukset tulewät wähintään 10—15 prosenttia ostohinnasta; se mikä voidaan woittaa kulutusosuustoiminnalla, on ainoastaan erotus tuon hinnan kallistu-

misen välillä toiselta puolen ja toiselta puolen sen hinnan kallistumisen välillä, mitä nykyinen yksityskauppa tuo mukanaan.

Gräänsä Tanskan tomeriyhdistyksen julkaisemassa „Räsitirjassa kulutusyhdistyksille“, sanotaan — tietenkä hymin kemytmielisen tilaston perusteella — että „olemalla hymin johdetun kulutusyhdistyksen jäsen, moi maatyöläinen, jolla on kestäsuuri perhe, hankkia itselleen 20 kruunun (28 markan) ja köpenhaminalainen 30 kruunun (42 markan) wuotuisen säästön; mutta jos lašketaan köpenhaminalaisen työläisperheen säästö wuodešsa 40 kruunukšsi (56 markakšsi), on se epäilemättä arwošteltu liian suurekšsi. Eikä taloudellisen asemän parantuminen 40 kruunulla wuodešsa — noin 80 äprillä (noin 1 m². 10 p:llä) wiirošsa — merkitse mitään muutošta työläisperheen asemäšsa. Se on ainoästaan murto-osa siitä, mitä työläiset viimeisen puolen

vuosikymmenen kulueksa ovat ammatillisten yhdistyksiensä kautta valloittaneet itselleen. Ja turhaa luulottelua on, että ne leipähuolet, jotka nykyisin rasfauttavat työläisluokkaa tuon säästön kautta olen- naisesti ollenkaan lievenisivät.

Mutta toiselta puolen on tämä säästö liian suuri taloudellinen hyö- ty, jotta sen juhteen kannattaisi heittäytyä välinpitämättömäksi. Ja jo se muoto, missä tämä säästämi- nen tapahtuu, antaa sille erikoisen arvon. Tuollainen foottu summa antaa työläisperheelle tilaisuuden tyydyttää yhtä ja toista tarvetta, johon he muuta tietä ehkä eivät voisi hankkia varoja. Kulutusyh- distykset voivat niinmuodoin nekin puolestaan kohottaa työläispiirien yleisiä elinehtoja ja siten kehittää työläisluokan sivistystä, luokatie- toisuutta ja taistelufuntoisuutta. Ja edistääksään tätä, edistävät kulutusyhdistykset välillisesti myöskin sosialidemokratista työväenliikettä.

Jotta kulutusyhdistykset kuitenkin voisivat tuottaa työväerliik-
 keelle kaiken mahdollisen hyödyn, on
 tarpeellista, että niissä wal-
 litsee todellinen prole-
 tarinen henki — että ne py-
 syvät vapaana pikkupormarillista
 ahneudesta, joka on mailuttanut
 niin pilaannuttamasti englannin
 työväestön keskuudessa, että ne te-
 kewät kaikkensa työläisluokan mies-
 ten ja naisten kaikkein huonoim-
 massa asemassa olevien joukkojen
 kiinnittämiseksi itseensä, ja että nii-
 den jäsenet sekä yhdistyksiä perus-
 tettaessa että jokapäiväisessä käy-
 tännössä täysin ymmärtävät, mis-
 tä on kysymys, ettei tarkoituksena
 ole ainoastaan säästää muutamia
 markkoja itselleen, vaan tehdä ko-
 keita välineellä, joka mahdollisesti
 voisi kehottaa oman luokan elin-
 ehtoja yhä paremmiksi ja waloisam-
 miksi.

Maassa, jossa työväenliike jo
 on saanut warmat järjestö-

muotonsa, on luonnollista, että aijojen kulueissa syntyvät työväestön kulutusyhdistykset tulevat pysymään riippumattomina, eivät muodostu puoluelaitoksiksi sanan varsinaisessa merkityksessä, kuten valtiolliset ja ammattilijetkin yhdistykset ovat toisistaan riippumattomia; ne muodostuvat itsenäisesti järjestäytyneiksi, jotka omin päin pyrkivät ratkaisemaan tehtävänsä. Mutta muodollisuuden riippuvaisuuden sijasta kehittyi itsäinen vuoromaitutus — täten esiintyi itäänkuin uusi puoli työväenliikkeessä. Samoin kuin ammattiyhdistykset ja valtiolliset yhdistykset monessa suhteessa vaiuttavat yhdessä, samoin tulevat osuustoiminnalliset yhdistyksetkin vähitellen asettumaan suhteeseen työväenjärjestöjen vanhempiin muotoihin. Ja mitä lähemmäksi sellainen vuoromaitutus muodostuu, sitä enemmän elinvoimaa saavuttaa osuustoiminnallinen liike.

Kyömystä yhtymisestä olemassaolevien kulutusyhdistysten liittoon on kyömyö, johon on maö: tattama tarfoitusenuufaisuutta niitä suurempia tai pienempiä säästöjä, joita voidaan saamutta, silmälläpitäen. Ei kuitenkaan pidä olla sotea niille maaroille, joita voi olla seurauksena, kun kiinnittää itsensä järjestyöön, jota niin suuressä määrässä edustaa omistamaa talonpoikaissäätyä, ja jossa työväestö tuskin koskaan voi walloittaa enemmistöä *). Katsoen siihen loukkaamattomaan wakitukseen, jota selwästi sosialistiwastainen johtomonilla tavoin harjottaa työväestön yritysten suhteen, moisi tuo yhtyminen aikaansaada hywinkin maarallisia ja wafawia rettelöitä; kun esim. liitto joutuu taistelemaan ammatillisesti järjestyneitä työläisiä vastaan, kuten on sattunut, syntyy ristiriita työväestön kulu-

*) Koskee pääasiassa Tanskan oloja.

tuus: ja ammattiyhdistysten välillä, ja moi tämä ristiriita muodostua koko liikkeen kehitykselle erittäin vaaralliseksi.

Glöwan proletarisen yhteistunteen ja sosialistisen hengen läpituksena moivat työväestön kulutusyhdistykset hyödyttää muutenkin ja paljon enemmän muuten kuin näillä voittoaosuuksilla, joita jäsenet muoden kulueissa tykenemät säästämään.

On lukuisia tanskalaisia kulutusyhdistyksiä, jotka, samoin kuin useimmat englantilaiset, antavat pienen vuotuisen avustuksen, tavallisesti 2¹/₂ pros. vaihdosta, valitustyöhön, esitelmien pitoa warten kirjastojen perustamiseksi j. n. e. Tanskan kulutusyhdistykset luonnollisesti täyttämät tämän puolen tehtävästään erityisellä harrastuksella, ovat halukkaat — samoin kuin Belgiassa — myöntämään werrattain suuria summia siivistörahastoiksi, ja huolehtimaan että ne, ennen kaikkea käy-

tetään sosialistiseen valistustyöhön, kehittämään jäseniä selwäkatseiseksi, tietorikkaitsi kelpo puoluetomereiksi.

Englannissa on usein sattunut, että kulutusyhdistykset lakkojen ja sulfujen aikana ovat myöntäneet suuria summia taistelemille työläisille. Tästäkin on yksi mittaus, mihin suuntaan työväestön kulutusyhdistysten on pyrittävä. On itsestään selwää, etteivät ne moi toimia maršinaisina lakkoajoina, mutta yhtä selwää on että niiden on valmistauduttava antamaan lakossa tai sulussa oleville työläisille luottoa ja myöntämään heille sopivat maksuehdot; ja suurien riitaisuuksien aikana pitää niiden melkollisuus olla myöntää amuustaan niin paljon kuin niiden taloudellinen asema suinkin myöntää — sellaisien suurten taistelujen aikana kuin Ruotsin suurlakko, voivat suuret, hyvin johdetut, puhtaasti sosialistiset kulutusyhdistykset moi:

markkasiikin edistää työväestön vastustusvoimaa.

Olemme nähneet, että kulutusyhdistyksiä on mutkikkaampi, kuin miltä se ensi silmäyksellä voisi näyttää.

Edistymä osuustoiminnallinen liite työväestön keskuudessa on waikeuksien ja waarojen alainen, jotka eivät pintapuolisesti katsoen tule näkyviin, käytännöllisten waikeuksien, jotka ovat voitettamat ja siiveellisten waarojen, joita on wäistettävä, ellei tahdota tehdä työväestön asialle enemmän wahinkoa kuin hyötyä. Mutta toiselta puolen woimat myöskin ne waikeudet, joita kulutusyhdistyksillä edullisissa olosuhteissa on, saada suuremman laajuuden ja merkityksen, kuin ne pienet jäätöt, joita jäsenet muoden kulueissa woimat tehdä, ja jotka aifaisemmin ovat olleet niiden wälitön tarfotus. Työväestön on siis pidettävä päänsä selwänä eikä annettava johtaa har-

haan itseään, kun on punnittavana edut ja vaarat. Ja jo se elämä harrastus, mitä työhymyksen kohdistetaan, todistaa, että työläiset yhä enenevässä määrässä tuntevat itsensä tyllin voimakkaitfi toimittamaan tämän tehtävän, ymmärtävät ne edellytykset, joita tarvitaan, tämän uuden luokkataisteluaseen menestyselliseen täyttämiseen.
